

B O R S O S T A M Á S
 U T A Z Á S A F É N Y E S P O R T Á R A

In anno Domini 1613 Istennek kegyelmességéből indultam el házamtól, Maros Székely Vásárhelyről, az Báthori Gábor kapitihaságára [követségére], die 10-a aprilis; ez nap mentem Balassi uramhoz Szent Demeterre, jutottunk bé Balassi urammal Szebenbe die 12-a aprilis; die 20-a aprilis lött szemben velünk az fejedelem Báthori Gábor, és ugyan az nap adá fel az követséget imigy amugy nagy kevélyen, hogy úgy mond: «Mondjátok sok szolgálatomat az hatalmas császárnak én szómmal, ha sok nem léssen az szebeni háztól.» — Kire kaczagva monda Kákonyi István, hogy: «bizony Kegyelmes Uram, talám sok léssen az szebeni háztól.» — Ebéden ott maraszta hogy jól tartson, de én igen rosszul lakám, mert igen rosszul áll vala az gyomrom.

Ez üdő alatt, mig Szebenben mulatánk, menénk egykor Kamuti Farkas szállására ugyan Kákonyi Istvánnal; hogy ott beszélgetünk vala, monda nekem Kamuti Farkas: «Borsos uram! elmegy-e ugyan az Portára?» — Mondám: «Ha ő felsége elküld, elmegyek.» — Monda arra: «Eleget egyél, hogy ihassál reá.» — Mondám én: «Ha leszen mit, eleget eszem.» — Monda: «Annyit egyél, hogy megihassad az tengert reá.» — Mondám arra: «Vajki értem, mit beszél Ked; de bizony nem félek attól; vagyon nékem olly erős Istenem, ki engem megoltalmaz attól s arra fordítja, az ki nékem azt szánta.» — Monda ismét Kamuti uram: «Ha oda juttok: mond sok szolgálatomat az hatalmas császárnak s mond meg, hogy egy muteferrikád vagyon Erdélyben, Kamuti Farkas, az ki azt izené, hogy mindenben jó választ tégy, mert im ő is német császárhoz mégyen, s ha jó választ nem tész, annyi németet hoz reád, hogy Konstantinápolyban sem maradhatsz meg.» — Én is hirtelen mondám: «Ha Ked annyi németet hoz; ha én is valahol tatárt találok, annyi tatárt hozok rátok, hogy Németországban sem maradhattok meg!» — Monda erre Kákonyi uram Kamuti Farkasnak:

«Koma mit beszélsz az Istenért! bizony elijeszted Borsos uramat.» — Monda Kamuti: «Jól esmerjük mi egymást Borsos urammal; tudja, hogy csak tréfálok.» — Arra én is mondtam: «Bizony elég izetlen tréfa; de az én Istenemre bízom s hiszem hogy megtart, hogy nem kell meginnom az tengert.» — Mondá ismét arra: «Régi barátom vagy ; ha akarod, szóljunk az fejedelemnek: hogy küldjön mást helyetted.» — Mondám arra: «Én bizony arra soha Kedet, sem mást soha nem kérem; ha ő felsége elégségesnek ítelt arra az szolgálatra, örömet elmégyek, és meg is látja ő felsége, hogy hívással szolgálok.» Ez lön bucsuja tőlem Kamuti uramnak.

Uti költségünkbe adának valami igen rossz garast, kiben énnékem juta száz negyven öt magyar forintom; magam saját pénzemet hoztam el házamtól más fél száz forintot, az kit Konstantinápolyig elköltöttem.

Jutottunk Fogarasba 22-a die aprilis, az hol az udvarbíró Lészai Gáspár emberséggel gazdálkodék; Egri György eleget latorkodék, trágárkodék körülünk.

Jutottunk Tergovistiára [Havaselve fővárosa] die 27-a aprilis; ott igen nagy cigány tisztességgel fogadának, mert ugyan nem vala azért Ráduly vajdának igaz az szive Báthori Gáborhoz; sok fő boérok egész udvar népével jöttek vala ki előnkbe, és nagy becsülettel kísérenek be az szállásra, igen tisztességgel, bőséggel gazdálkodtatott az vajda az szállásunkra; más nap nagy tisztességgel fő fő lovakon vitete bé Balassi urammal udvarhoz, és ugy lön szemben velünk ; harmad nap maga palotájában, az melly az Jalumnicza [Jalomița folyó] felől vagy, megvendégle, az hol én igen részeg voltam, hogy csak alig vihettem az oláh lakást az szállásra, ott valóban okádtam.

Ez az Tergovistia egen szép helyen vagy — téren; mellette igen szép folyó viz megyen alá, az kit ők Jalumniczának hívják; dél felől mellette igen szép szőlőhegyek vagynak, az kiben igen jó borok teremnek. Igen nagy mező város; ház ugyan igen sok vagy benne, csakhogy igen rut oláh formán csinált házak; mint Erdélyben az minémü disznópajták az jó üdőben valának, csak olyanok, de sok gazdag áros nép lakik benne.

Indultunk ki Tergovistiáról die 1-a maji; jutottunk Nikápolyba az Duna mellé 4-a die maji, az hol mulattunk usque ad 8-um diem ejusdem mensis maji. Itt is alkalmason vendéglettek, de főképpen itt olly felettebb való jó édes borok valá-

nak, hogy én nem ihattam jól benne az nagy édességétől és erejétől; szinte akkori, ott az Dunában fogott új tokkal, tokikrával igen jól laktam, az utra is vittem vala egy öreg fazék tokikrát, az zsidók is hoztak vala ajándékon két igen nagy sós pozsárt, kinek az nagyobbikát Balassi uramnak adtam.

Ez az Nikápoly szinte az Dunaparton vagyon; az vára vagyon egy igen nagy erős oldalon, kősziklán. Az városa vagyon; egy része alatta, egy igen rut gödörben, ocsmány helyen; egy része mellette nagy szörnyű oldalon, az hova szekérrel semmiképpen nem mehetnek, hanem minden élést, fát, mit, egyebet számaron, öszvéren, lóterében, vizet tömlőkben hordnak a városba szélyel; az várost Mihály vajda mind elégette volt, még most is nem épült jól meg; az várat is megtörette volt egy darab helyen; volt az sánczra az szőlőhegy felől nagy helyen; az hová látni mentem vala, de az várat még is meg nem vehette volt.

Nikápolyból elindulván, az Dunától fogva más fél nap igen szép mezőséget mentünk, ki hasonló az erdélyi Mezőséghez, csak hogy bezzeg közel [sem] olyan kövér föld, mint az erdélyi Mezőség, hanem sovabb, vizetlen. Azután nyolczad napig rettenetes rut, iszonyu havasos, kősziklás, erdős völgyes helyet mentünk, az hol csak egy városra is nem találtunk; azt hívják Novák havasának. Az Dunától fogva az havas aljáig való falukban igen sok selyemszaró bogárfiakat találtunk az szállásokon, kiket csak akkor költöttek vala ki, az ki mind olyan vala, mint az igen apró zöld hirnyófiu.

Itt az Novák havasának az végében vagyon egy szép térmezőség szabásu föld, kinek ugy látszik, hogy az hossza is vagyon két magyar mérföld, az szélessége is annyi; annak az közepin vagyon császárnak egy szaraja [szerája] — az az császár szállása — noha messze vagyon Konstantinápolytól, de néha az császárok oda mennek mulatni, vadászni. Amaz hires neves Várna vára is, az hol az magyarok parázna Zsigmond királyát megverték volt az törökök [1444., nem Zsigmond volt, hanem I. Ulászló!] közel vagyon ehhez az szarajhoz; az orozcsiki [ruszcsuki] ut szinte itt egyezik meg az nikápolyi úttal, sőt az derék ut innen Drinápoly felé Kambolira mégyen, onnat jobb kézre hagyja egy napi járó földdel Drinápolyt és Babára mégyen, aztán az az rettenetes derék országuta Konstantinápolynak az egész Európából az szárazon; de mi áltabb utra mentünk, hogy már az kerklizai utra, de rettenetes iszonyu kősziklákra, s mind azokon az rettenetes hegyeken mentünk által, az kit

Virgilius montes Thraciae nek ír, kiről írta az Bucolicát; voltunk itt die 15-a maji; ebben az szarajban mi meg sem szállottunk; ez eddig még mind Bolgárország határa.

16-a die maji jutottunk Eszkipolisra, az hol megháltunk; itt szökék el az Balassi uram szakácsa; itt is igen jó borok valának, és az Balassi uram gazdája az Balassi uram szolgálát mind vendéglette, hogy inkább valami bántása ne légyen; de annyit használa szegény vele, hogy az gazdát is nyakon köték az törökök az szakácsért — hogy az város népe inkább megkeresi az szakácsot — és nyakon kötve hozzák Kerklizába; de abban semmi nem kele, hogy az szakácsot meghozzák, hanem ugyan ebben szégyenekre is el kelle ereszteni az gazdát, s az szakács is oda lón.

Ez az Eszkipolis volt régen az Görögország határa Bolgárország felől, az ki régen igen erős kolcsos város volt, de most pusztában hagyták; hanem alatta vagyon egy oldalban egy kis mező város, az kiben görögök laknak; ez az puszta vár igen rettenetes nagy kősziklák tetején vagyon, hogy az ki tova az tenger felé Cilibria felől megyen, meglátja tizenkét magyar mérföldről az hegyet várostól, az melly kősziklás rettenetes havasok, elkezdvén azon az Eszkipolison, nyulnak fel az fekete tengerre szinte Várnáig, az melly havasokat most paraszttul hívnak Kerklize havasának; az régi históriákban hívják ezeket: montes Thraciae.

Onnat elindulván die 17-a maji jutottunk Kerklizába, egy nagy török városba, az mellyet az görögök régen hívtak: Quadraginta Ecclesiának; az is török városban szép város; ettől az várostól fogva Konstantinápolyig semmi tisztességes emlékezetreméltó uton, városon nem jártunk, hanem csak igen rut, ocsmány, erdős, köves utakon mentünk.

Jutottunk bé Konstantinápolyba die 22-a maji. Igen nagy pompával, tisztességgel vének bé minket; ő maga az csauzbasza is és az mellett az császár mellett járó két seregnek két fő agája jöttek ki előnkbe sok csauzokkal. Azt mondják felőle, hogy Kendi Ferenczen kívül erdélyi követet senkit olyan nagy tisztességgel semmi üdőben nem vittek bé az Portára mint minket, az kinek bizony mi is igen örülünk vala, azt tudván, vagy gondolván, hogy igen jól jártunk; de ha az dolognak az derekára kelénk, ha [hát] látjuk, hogy csak szemfényvesztés volt az mi akkori tisztességünk.

Lettünk szemben először az fő vezérrel Nazuph basával die 25 maji, az mikor minden ajándékot az vezér egyszersmind

eleibe vitete, és előrakatván meglátogató, kit kinek vittünk. Végre aztán sem az magának való ajándékot el nem vevé, sem másnak rendelt, küldött ajándékot senkinek nem hagyá megadni, hanem mind egybe rakatá és azt mondá, hogy mind császárnak kell adni, s ő azt azért cselekedí, hogy császárnak inkább kedveskedhessünk. De abban igen vétett az jámbor: mert azután ugyan directe megmondá, hogy azért nem vette el az ajándékot, hogy ő maga sem kellett Báthori Gábor, s ajándéka sem kellett; s az több basáknak is ezért nem hagyta megadni az ajándékot, hogy Báthori Gábornak senki ne legyen jó akarója az hatalmas császár Portáján.

Az császárral löttünk szemben die 29-a maji az tengeren tul Ázsiában az Iszkider mellet való kertiben; az császár ül vala egy szép nyári házban; vala rajta vont ezüst mente, csonka uju, és dolmány is olyan vala előtte; vala az nyári házban alatt az földön egy igen szép sok szegü fejer mármánykőből csinált csekme, az kiben hugyozott fel az szép viz tizenkét csőből és ismét ugyan ott elenyészett. Az nyári ház körül valának számtalan sok különb különféle virágok és gyümölcsfák; abban az kertben láttam először arkicsoknak is az fáját, kiben az uton ettem is, de elég rosz gyümölcs. Ez nap lőn szemben az császárral az flandriai követ is, de azt elébb vivék bé hogy nem minket; az igen sok számu ajándékokat hozá az császárnak, de inkább mind azon föld: az az bokályok, fazék, tál, tányér vala; réz gyertyatartó, aranyas ládák, alabárdok, bársonyos székek, egy néhány véggel selyem műv: az az atlasz, kamuka csemelye; egy gálya orrára való igen nagy kristály gyertyatartó lámpás; úgy itéltem, hogy noha kevesebb vala az mi ajándékunk, de azoknál mind többet ért volna, s szebb is vala.

Itt addig cigánykodék Olasz Bernáld, minthogy az előtt én sem láttam az féle dolgot, hogy az melly kaftányt én reám adnak vala, ő maga Bernáld addig igazgatá reám, hogy látá hogy sokkal jobb az, hogy nem az harmadik, az ki ötlet illeti vala az seriesben, hogy egykor tekintém s tehát ő magára rándítá, s aztán az harmadik ugy juta nékem. Memhet aga és az tihája is itt addig cigánykodának, hogy ők is két kaftányunkot elvevék, ki miatt nekem csak egy szolgámnak sem juta kaftány. Balassi uramnak is csak két szolgája jöheté bé: Pálfi Ferencz és Balog Ferencz, azoknak juta kaftány, az kiktől aztán Balassi uram elvevé az kaftányokat és négy paplant csináltata belőle. Szalánczi Istvánnak nem adának kaftányt, mert az előtt

néki kettőt adtak volt azon utban, hanem hogy immár mi felöltöztünk vala, ő ott az divánban rútol kiáltozott Balassi uramra, hogy ő is Báthori Gábor szolgálja, s miért nem adnak néki kaftányt; bizony meg nem szolgálja, hogy ő néki kaftányt nem adnak; aztán Juszuf csauzról levonák az kaftányt s azt adák Szalánczira, az kit eléggé szégyenlénk; aztán ott állottunk addig, az mig Juszuf csauzra kaftányt kerestek.

Mikor által menénk az tengeren csak alkalmas hab vala, de mégis nékem az fejem az habhányás miatt elszédüle; sem általmenet sem visszajövet nem nézhettem szélyel az tengeren, hanem az hajó szélire borultam le és rettenetesen okádtam, hogy csak nem kifordult az belem is, az az hogy semmi purgatio inkább meg nem purgálhatott volna, mint ekkor az tenger habja megpurgála.

Löttünk ujólag szemben az vezérrel 5-a die junii, az mikor az postulatumokat is beadtuk, de bezzeg akkor sok szégyent vallánk; mert az többi között kérdé az basa Balassi uramtól, hogy «megbékélett-e Báthori Gábor az országgal, Brassóval, Segesvárral, s az többivel, s vagyon-e az ország békességben?» Monda arra Balassi uram, hogy «megbékélett és az ország jó békességben vagyon.» — Monda arra az vezér, hogy «Jabana szulaz ag szakall köpeg!» az az magyarul: «Hiában szóllasz agg szakállu eb, mert én tudom, hogy nem békélett.» — Másodszor azt kérdezé, hogy «Báthori Gábor hive-e az hatalmas császárnak?» Kire monda Balassi uram, hogy «igen is hive.» Monda arra az basa, hogy «ha hive, miért nem adja meg az hatalmas császár várait: Lippát, Jenőt ?» — Ekkor csak mind ez feléről lön az vetélkedés; ekkor kéré Balassi uram, hogy ne késlelne, hanem bocsátana vissza jó válasszal; kire csak azt mondá: «Az te urad az én szolgámat négy hónapig ültette Szebenben s én még is nem siettettem; ti most jöttetek s immár nem győzitek várni; de várjatok csak, s választok lészen.»

Vévők eszünkbe, hogy urunknak rosszul vagyon dolga az Portán; titkon legelőször irtuk meg ez dolgot urunknak, melly levelet küldtünk Tergovistiára Boér Péter kezébe die 15-a junii. Ez közben érkezék az Portára Mikó Ferencz Bethlen Gábortól. Mikó Ferencznek igen hamar válasza lön, melly levelet csuda gyorsasággal, mesterséggel Mark Antonival megláttattunk, és abból teljességgel megértettük, hogy nekünk rosszul lészen dolgunk; mert az mit az basa Bethlen Gábornak fogadott, azt teljességgel véghez akarja vinni, és urunkot az fejedelemségből ki akarja vetni; kinek oka nagyobb nem volt, hanem hogy

urunk sem követét, sem kapitiháját, sem csak egy postáját is az Portára nem bocsátotta, az ki itt benn Bethlen Gábor tractája ellen szólott volna és gondot viselt volna, hanem valamint Bethlen Gábor akarta, minden dolgot úgy végezett el az vezérel. Aztán erős htittel felfogadta az basa, hogy Bethlen Gábort Erdélybe béviszi. Ezeket megértvén nagy titkon, aztán úgy készítők el Pálfi Ferenczet valami Duna mellé való oláhokkal, s úgy iránk meg minden dolgot urunknak: hogy lásson dolgához, mert soha minket itt olly szép szóval nem tarthatnak; hogy általán fogva az basa reá küld urunkra, hogy fejedelemségéből kivessék. Bocsátottuk el Pálfi Ferenczet die 17-a junii.

Ezekután felette igen sollicitáltuk az basát, hogy az elkezdett dologról eltérithessük és Szalánczi Istvánt elbocsáthassuk; nagy dologgal ada imillyen amollyan szép szót, az kivel aztán die 29-a junii bocsátottuk el Szalánczi Istvánt; Szalánczival együtt küldtük el Szengyel Ferenczet. Szalánczitól küldtem János Deáknak egy levelet, kiben takartam az gazdámasszony-nak irott leveletem.

Die 10-a julii adott aztán derekas audentiát az vezér, az hol noha valamennyire való szép szót is ada elvégre, de valóban minden dolgot felhánya; tudni illik, hogy «az hatalmas császár miért legyen valami jóval az ti uratoknak. Nem tudom-e én tü néktek minden dolgokat? Ha ti is akarnátok, tudnátok mit mondani az ti uratok felől, hogy ti sem szeretetből jöttetek ide, sem szeretetből fogtok mellette, hanem féltetekben.»

Erre erősítettük azt, hogy Báthori Gábor az hatalmas császárnak melly igaz és hü szolgálja, nem is vétett az hatalmas császárnak semmit, hanem inkább nagy hűséggel szolgált, melly jó szolgálatjáért, és hogy inkább ragaszkodott az ő hatalmassága fényes Portájához, hogy nem az keresztény fejedelmekhez, erre képest Forgács Zsigmond és Sorbán vajda az magyarországi haddal reá jövéen, országát elpusztította, s micsoda nagy kárt vallott! de még is az hatalmas császár hűsége mellől el nem állott; erre és sok ez féle contentionkra az basa igen sok haraggal való szókat szólott. — «Az hatalmas császár, úgy mond az ti uratok hűségét semminek tartja, mert Báthori Gábor mint Sorbán vajdával s mind az több szomszéd fejedelmekkel hogy egybeveszett s veszekedett, nem az hatalmas császár hűsége mellett cselekedte, hanem kellett kedvének, hogy fejedelemséget és prédát keressen, s azért ment Havasalföldre; ha igen akarta volna császár kiüzni Sorbán vajdát, nem volt-e annyi szablyája császárnak

mint Báthori Gábornak? De ő az hatalmas császár országát, konyháját elpusztította, kiért inkább Báthori nem jó akaratot, hanem büntetést érdemel az hatalmas császártól; melly jó vitézsége ám meglátszik: hogy ha az hatalmas császár meg nem segítette volna, most sem volna erdélyi fejedelem, hanem kiűzte volna Sorbán vajda országából is; de ha Báthori Gábornak országa el pusztult, ő maga pusztította el, nem más senki. Szebent is — az országnak fő kincses városát is nem más, hanem ő maga pusztította el. Jól tudja azt az hatalmas császár, hogy mikor az az Erdélyországá igazán az hatalmas császár hűségéhez tartotta magát, az hatalmas császár oltalma alatt olly gazdag volt, hogy még az szegény paraszt ember is ezüst kalánnal ett, de most az nemes ember sem ehetik ezüst kalánnal; minden ember az ő maga östől maradt házában, várában békével lakott, törvény volt az országban; de mihelyt az hatalmas császár hűségétől elszakadtatok, magatok ettétek, pusztítottatok meg egymást, nem az hatalmas császár; nám nem mondhatjátok, hogy az hatalmas császár csak egy házat is tőletek elvett volna; maga ha akart volna, inkább megronthatott volna, hogy nem az német.»

«Most immár ugyan azt akarja az hatalmas császár, hogy ha ő hozzája tartja az hűséget Erdély, épüljön is meg az békeségben, mert az hatalmas császár azért szerzett békességet ez széles világon való fejedelmekkel, hogy az ő birodalma alatt való országok megépüljenek, ne romoljanak. De Báthori Gábor azt meg nem gondolja, hanem imide is amoda is veti magát, más ember és nemzetség országin kapdos; ha tekinti, az maga országát sem tarthatja meg. Más az, hogy lehet ő fejedelem, ha országa nem léssen? Hiszen valamelly fejedelem mentől épebben tartja s oltalmazza országát, attól nagyobb s gazdagabb fejedelem léssen; de ha országát elpusztítja, honnat léssen fejedelem, mert más az övét néki nem adja? Az sok latrokat, hajdukat minden ok nélkül reá hozza országára; szabadon hagyja dulti, fosztani, kóborlani, s ő maga is más felől azt cselekszi; ha ki az ország fiai közül szól ellene, azt megöleti, kit országából kiűz, kinek törvénytelen országát veszi el. Az egész keresztény fejedelmek és az hatalmas császár között való frigyét, szent békességet ő akarja felbontani, s hogy szenvedhesse el ezt az hatalmas császár?»

Több ezféle számtalan sok rut dolgokat hánya az vezér az szemünkre, kire mindazáltal az mennyire az Ur Isten engedte, alkalmas válaszokat tettünk, de semmi mentségünknek semmi tekintete, semmi haszna nem lőn; sőt mondá azt az vezér, hogy «csudálom, ugy mond, tü az micsoda emberek vagytok, hogy csak egy szóval is mentitek, mert megirták nekem Erdélyből, hogy ha tü akarnátok, tü tudnátok bővebben szólni az országnak Báthori Gábortól való bántási felől, mert végére mentem én annak, hogy tü igazi hazafiai vagytok, nektek is sok bántástok volt Báthori Gábortól.» De mi azért egy nyomot is az mi tisztünk kül nem mentünk, hanem mindenben menttük.

Végre azért aztán szép szóra jöve az basa, az ki azért azután csak szemfényvesztés lőn, s monda, hogy «no most ám legyen Lippa s Jenő; az hatalmas császár három esztendeig engedte volt meg az adót, de azt az három esztendőt ismét meghaladta két esztendő, de az hatalmas császár azt az két esztendőt is megengedi s megtekinti az országnak is pusztulását: három esztendeig az adót tiz tiz ezer arany forintra engedi; az mellett az régi mód szerént való solymokat, aranyos kupákat, pogácsaezüstököt megkivánja. Az három esztendő után az Murat császár idejebéli tefter szerént az adót éppen ajándékkal együtt adjátok meg.» Mikor azt erősítettük volna, hogy az hatalmas császár ennek az mi urunknak és az országnak Bethlen Gábor által mikor athnamet adott, abban az athnamében ő hatalmasága az erdélyi adót örökben tiz ezer aranyra engedte; arról azt mondá az vezér, hogy adjuk elé az athnamét, s ha ugy vagyon, ő is abban hagyja; de mi azt elé nem adhattuk, mert mi nekünk kezünkbe nem adták; de még az cancellarius kezéből is kivehetjük vala az párvát, csak ötven aranyat adhattunk volna is neki, de azt sem adhatánk, mert otthonn nem adtak vala pénzt, s itt is minden ember idegen volt tőlünk s nem kértünk kölcsön senkitől; mindezáltal akkor arra vettük az vezért, hogy ha az tiz ezer aranyról athnaméja vagyon az országnak, az első adóval küldjék be az athnamét, s megtartja abban az hatalmas császár az országot és az fejedelmet; mert Balassi uramnak erre az utra többet nem adtak vala mind költségre s mind ajándékra 400 forintnál.

Mikor ezek az dolgok az basa előtt igy forgottak volna, végre ugyan akkor meghagyá, hogy az athnamét megírják és mindjárt elbocsátja Balassi uramat; de valami uj dolog találá az basát; ismét hamar megváltozék, abban egy csepp sem kele

hogy elbocsássa, sőt azután sokáig csak szemben sem lött velünk.

Die 10-a julii költöztem alá az erdélyi házhoz; minthogy az pestis az házba esett vala, és Géczi Péter meghala, nagy kedvem ellen addig erőltete Balasssi uram, hogy alá menjek — mert az élést is elfogják az háztól — hogy így nagy kedvem ellen alá költözém és mindjárt belé esém az pestisbe minden egész szolgálímmal együtt. Én magam feküdtem ebben az betegségben egy egész hónapig; Isten ugy akará még is, hogy az többi mind meglábbalók, hanem az szegény Mózsza Mihály holt meg belé die 27-a julii. Vettem néki lepedőnek egy vég gyólcot két talléron, adtam az koporsóért egy tallért, az sirásoknak és temetőknak adtam három tallért.

Ez idő alatt egyszer volt szemben Balasssi uram az basával; azután ugy küldöttük el Szeredahelyi Istvánt titkon Csukás Istvántól, de ekkor ugyan megmondta az basa Balasssi uramnak egy átaljában, hogy Báthori Gábort nem hagyja az fejedelemségben, mert elunta az reája való panaszt hallani.

28-a julii bucsuzék el tőlem Tófalvi Gáspár, ki olly nehezen esék, hogy ujabban megbetegedém annál inkább az sok bubánnat, félelem miatt.

4-a die augusti indula el Csukás István haza felé; küldtem tőle az gazdámasszonynak és az vásárhelyi tanácsnak külön leveleket; az gazdaasszonynak magának küldtem egy kék soliát, Istóknak egy kék soliát kapczástól, az két leányomnak száz dram kék selymet, hajfonónak valót.

14 die augusti lőnk ismét szemben az basával; akkor jobb kedvü vala, és igen sokat disputáltunk, altercáltunk vele, és ugyan végre sok számtalan törekedésünk után meghajla; mert valóban meg is mondók néki, hogy csak hijában lészen az Bethlen Gábor dolga, mert mi tudjuk, hogy az ország ő mellé nem áll, mert őtet nem szeretik; más az, hogy Erdély Báthori Gábor helyett más fejedelmet nem választ, de ha ő nagysága így békét nem hágy Báthori Gábornak, bizony nagyobb busulást szerez az hatalmas császárnak, mert Báthori Gábornak az keresztény fejedelmek között sok jó akarója vagyon, magát elköti valamellyfelé s ugy is nem hagyja magát és az országból ki nem fut, s bizony nagyobb gondot ád az Portának. Mire azt mondá a basa, hogy «talám az németekkel vagy lengyelekkel fenyegettek? Mit gondolok veletek, ha mind Német-, Lengyel-, Olasz-, Franczus s az több országok mellette lésznek is? Semmit nem tartok tőletek; ugyan is, mikor az német az előtt is az

hatalmas császárral hadakozott, tū is azokkal együtt az hatalmas császár ellen voltatok, Kazul, Chilalj, mind az hatalmas császár ellen volt s mit használtatok vele? Az Isten az tū magatok fegyverét fordította reátok és azzal veretett meg; most is ugy jártok.»

Ezféle számtalan sok veszekedésünk lón az basával, kire ő mind elég választ tött, kit megirni longum foret. Végre erőltettük arra, hogy tégyen választ, vagy jót teszen vagy rosszat; nagy sok számtalan disputationk után aztán végre monda: «Noha az ti sok szótok után nekem arra kell hajlanom, hogy Báthori Gábor megmaradjon az fejedelemségben; azt is megcselekszem; de adja meg az adót az hatalmas császárnak, Jenőt, Lippát, s Bethlen Gábornak is kegyelmezzen meg; adja meg néki Dévát s nem bántom, s légyen hü szolgája az hatalmas császárnak, még koronát küldök néki. Immár azért tovább nem tartóztatlak, hanem elbocsátlak s megírom Szkender basának s Magyar Ogli Ali basának, hogy ha eddig az országba bé nem mentek, bé ne menjenek, hanem veszteg légyenek, s te menj bé Báthori Gáborhoz s im irok neki is: ha ezeket megcselekedj legyen veszteg az fejedelemségben, de ha meg nem cselekedí, reá menjenek; de te néked Szkender basa után kell menned, s onnat kell Erdélybe bé menned.»

Eleget veszekedék Balassi uram, hogy nem megyen ő Szkender basa után, mert nem ő az fő vezér, és nem ő hozzája küldötte az ura ötet, de azért ugyan utána kelle menni kénytelenségből is.

20-a die augusti bucsuzék el Balassi uram az basától, elég nagy gyalázzattal, mert az basa sem egy bineczet, sem egy czofageldit nem monda néki, hanem csak azt mondá: hogy, «az mit az előtt is veled beszéltem, im mindeneket megirtam uradnak s eredj el vele.» Az régi jámbor mód szerént sem bucsura császárhoz bé nem vinek, sem kaftányt reánk nem adának; nagy kiáltására, panaszolkodására Balassi uramnak hagyá az basa, hogy uti költségére két száz tallért adjanak, de azt sem adák meg, hanem csak czédulát adának néki, hogy menő utában Sophiában és Philippében az emnigektől végye fel. Az előtt való muteferrikaságában adott vala az vezér Balassi uramnak 300 tallért.

Ekkor én is láttam, hogy olyan rosszul áll az a dolog; valóban valék rajta, hogy az fejedelemnek való levéllel engem bocsásson az általon Havaselfölde felől Erdélybe, hogy hamarabb érhessük az fejedelmet, hogy én is kiszinelhessem magamat

innét, de az basa megriaszta s monda, hogy «talán megijedtél? ne félj, nem bánt téged senki, hanem ülj veszteg s tisztességed lészen.»

Indula el Balassi uram Konstantinápolyból Landorfejérvár felé Szkender basa után die 24-a augusti, kivel bocsáta el az vezér egy igen lator csauzt. Másik csauzt bocsátottam el én is Havaselfölde felől Magyar Ogli Ali basa után, az kitől küldöttem el az fejedelemnek az vezér leveleit és az magam leveleit; ez indula el innét die 28-a augusti.

Itt egy falka ideig voltam csak félelmes várakozásban.